

Hur mår ridskolehästen?

– Bedömning med ett välfärdsprotokoll

How is the wellbeing of the riding school horse? - Assessment with a welfare protocol

Sofie Blomkvist och Lovisa Rådberg

Examensarbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Hippolog - kandidatprogram
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Examensarbete på kandidatnivå K 128
Uppsala 2021

Hur mår ridskolehästen? – Bedömning med ett välfärdsprotokoll

How is the wellbeing of the riding school horse? – Assessment with a welfare protocol

Sofie Blomkvist och Lovisa Rådberg

Handledare: Linda Kjellberg, SLU, Hippologenheten och Strömsholm

Examinator: Miia Riihimäki, SLU, Hippologenheten och institutionen för kliniska vetenskaper

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Examensarbete i hippologi

Kurskod: EX0864

Program/utbildning: Hippolog - kandidatprogram

Kursansvarig inst.: Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2021

Serietitel: Examensarbete på kandidatnivå

Delnummer i serien: K 128

Nyckelord: Välfärd, ridskola, bedömningsprotokoll

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Enheten för hippologutbildning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Ridskolehästens hälsa är viktig för att den ska kunna fungera länge i en verksamhet. Bedömning av hästvelfärd kan genomföras med olika fokusområden för att identifiera specifika problem. Tidigare forskning har visat att bland annat hull, luftvägsproblem, kolik, sår efter utrustning, svullnader i ben, ryggsmärtor och onormala beteenden är problem som förekommer hos ridskolehästar. Fler studier gällande svenska ridskolehästars välfärd behövs för att skapa en mer generell bild där fler välfärdsaspekter räknas in. Syftet med denna studie var att undersöka om god hästvelfärd uppnåddes på svenska ridskolor genom att bedöma flera olika välfärdsaspekter som kan påverka ridskolehästens hälsa. Frågeställningen som besvarades var: Hur är den svenska ridskolehästens välfärd baserat på Welfare Monitoring System? Denna studie genomfördes på sex olika ridskolor i Västmanlands- och Södermanlands län. Antalet hästar som undersöktes på varje ridskola motsvarade 20 % av det totala antalet hästar i verksamheten och urvalet gjordes slumpmässigt. Totalt har 56 välfärdsaspekter bedömts på 28 ridskolehästar. Ett förenklat bedömningsprotokoll översatt till svenska skapades för att underlätta bedömningarna. Resultatet visade att en fjärdedel av hästarna stod uppstallade i spilta och resterande i box. Vid hullbedömning var mer än hälften av hästarna överviktiga. Under visitation upptäcktes svullnad i extremiteterna hos 71 % av hästarna. Vid hältkontroll påvisades ingen hälta hos de undersökta hästarna men sju hästar påvisade rörelseasymmetri. Majoriteten av hästarna hade ärr eller håravfall i olika mängd och storlekar. Ömhet i ryggmuskulatur kunde påvisas hos sex hästar. Vid yttre kontroll av mungipor och laner hade 21 % av hästarna sår i mungipor och 7 % sår på laner. Samtliga hästar fick grovfoderbaserade fodergivor och tillgång till rent vatten. Hästens sociala behov tillfredsställdes i hagen och genom noskontakt i boxen eller spiltan. Ett lågt antal stereotypier hittades på ridskolorna. Majoriteten av hästarna uppvisade neutrala eller intresserade beteenden mot människor och nya objekt. Slutsatsen är att den svenska ridskolehästens välfärd var god baserat på bedömningsprotokollet från Welfare Monitoring System. Utmärkande aspekter med möjlig negativ påverkan på välfärden var övervikt, svullnad i extremiteterna, håravfall, öm ryggmuskulatur och sår vid munkontroll. Aspekter med positiv påverkan på välfärden var grovfoderbaserade foderstater, social kontakt, lågt antal stereotypier och inga hältor. Samtliga stallar hade god utformning med säkra ytor för både hästar och besökare. Hästarna visade generellt positiva beteenden mot människor och nya objekt vilket tyder på att hästarna trivdes och var trygga i sina miljöer.

Nyckelord: Välfärd, ridskola, bedömningsprotokoll

Abstract

The health of the riding school horse is important in order to be lasting for a long time. Assessment of horse welfare can be carried out with different focus areas to identify specific problems. The aim of this study was to investigate whether good welfare was achieved in Swedish riding school horses by assessing several welfare aspects that could have an impact on their health. The question examined in the study was: How is the welfare of the Swedish riding school horse based on the Welfare Monitoring System? Six riding schools in Västmanland and Södermanland participated in this study. Out of the total number of horses at each riding school, 20 % were randomly selected for assessment. A total of 56 welfare aspects have been assessed on 28 riding school horses. A simplified assessment protocol translated into Swedish was created to facilitate

the assessments. The results showed that the different types of housing were boxes (75 %) and tie-stalls (25 %). Most of the horses were rated as overweight. During visitation, palpatory findings in legs was detected in 71% of the horses. None of the horses were lame during the lameness control, but seven horses showed asymmetric movements. Scars or loss of hair was detected in most of the horses. Tension or sensitivity of the back muscles could be detected in six horses. At mouth control, 21% of the horses had ulcers in the corner of the mouth and 7% had ulcers on the bars. All horses received roughage-based feedings and had access to clean water. The social contact was achieved in both the paddock and through nose contact in the boxes or tie-stalls. A low number of stereotypes were found in the riding schools. The majority of the horses had neutral or interested behaviors towards humans and new objects. The conclusion is that the welfare of the Swedish riding school horse was good based on the assessment protocol from the Welfare Monitoring System. Aspects with a possible negative impact on welfare were obesity, palpatory findings in legs, loss of hair, tensed or sensitive back muscles and ulcers during mouth control. Aspects with a positive impact on welfare were roughage-based feed intake, social contact, a low number of stereotypical behavior and no lameness. All stables were safely constructed for horses and for visitors. The horses generally showed positive behaviors towards humans and new objects, which indicates that the horses were contented and felt safe in their environments.

Keywords: Welfare, riding school, assessment protocol

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	8
Figurförteckning.....	9
Förkortningar	10
1. Inledning.....	11
1.1 Problem.....	13
1.2 Syfte	14
1.3 Frågeställning	14
2. Material och metoder	15
3. Resultat.....	17
3.1. Egenskaper hos hästarna.....	17
3.2. Utfodring	17
3.3. Uppstallning	18
3.4. Hälsa	20
3.5. Ändamålsenligt beteende	22
4. Diskussion.....	23
4.1. Utfodring	23
4.2. Uppstallning	24
4.3. Hälsa	25
4.4. Ändamålsenligt beteende	27
4.5. Metoddiskussion	28
4.6. Förslag på framtida studier	29
4.7. Slutsats	29
Referenser.....	31
Tack	34
Bilaga 1.....	35
Bilaga 2.....	36
Bilaga 3.....	44

Tabellförteckning

Tabell 1. Uppstallningsform, ufodringsyta, utsikt från box	19
Tabell 2. Förekomst av sårskador	21
Tabell 3. Utfodring	44
Tabell 4. Uppstallning	45
Tabell 5. Frånvaro av skador	46
Tabell 6. Frånvaro av skador forts.	47
Tabell 7. Frånvaro av sjukdom	48
Tabell 8. Frånvaro av sjukdom forts.	49
Tabell 9. Frånvaro av skador orsakade av användning.....	50
Tabell 10. Ändamålsenligt beteende	51
Tabell 11. Anläggning	52
Tabell 12. Utomhusklimat	52
Tabell 13. Information om hästar	53
Tabell 14. Uppstallning	54
Tabell 15. Hälsorutiner	55
Tabell 16. Hälsorutiner forts.	56
Tabell 17. Allmän hälsa	57
Tabell 18. Beteende	58

Figurförteckning

Figur 1. Antalet bedömda ridskolehästar på varje ridskola.....	15
Figur 2. Exempel på införande av data till Excel.....	16
Figur 3. Utfodringsrutiner.....	17
Figur 4. Vattentillgång.....	18
Figur 5. Bilder på tänder.....	22

Förkortningar

WQ®	Welfare Quality®
WMS	Welfare Monitoring System - assessment protocol for horses

1. Inledning

Ridsporten är Sveriges tredje största ungdomsidrott och åttonde största totalt sett till antalet utövare. Sverige har ungefär 450 ridskolor anslutna till Svenska Ridsportförbundet som räknas in i 19 ridskole-distrikt spridda över hela landet. Det finns över 10 500 ridskolehästar i arbete på dessa ridskolor och sammanlagt genomförs omkring fem miljoner ridtimmar per år. (Svenska Ridsportförbundet 2019)

Ridskolehästen är en ovärderlig resurs för ridlärare där egenskaper som lugn, samarbetsvillig, gott temperament och god egen balans är viktiga för att främja utvecklingen hos ryttarna (Alveheim Känsälä 2015). En studie gjord av Eriksson (2011) visade att ridskolehästar i snitt stannade på ridskolan i åtta år innan de avvecklades och att den största orsaken var hältor eller att individen var olämplig för verksamheten. Ridskolehästens hälsa hade en stor betydelse för att kunna förlänga tiden de kan fungera i verksamheten (Eriksson 2011).

I djurskyddslagen och djurskyddsförordningen finns grundläggande bestämmelser om djurhållning. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hästhållning berör häst och ska tillämpas vid all hästhållning. Föreskrifterna innefattar bland annat skötsel, hantering, byggnader, foder, vatten och utevistelse. Dessa bestämmelser får endast avvika från om det ordinerats av en godkänd hovslagare eller veterinär på grund av veterinärmedicinska skäl. (SJVFS 2019:17)

Djurvälfärd är ett begrepp som används för att beskriva vilka förhållanden som djuren lever i och hur dessa påverkar livskvaliteten (World Organisation for Animal Health 2011). På grund av att djuren ofta används till människans fördel är det även människans etiska ansvar att säkerställa djurens välfärd (World Organisation for Animal Health 2011). Hästvälfärd kan förklaras utifrån en modell baserad på fem domäner (McGreevy et al. 2018). Domän ett till fyra handlar om fysiska komponenter som foder, miljö, hälsa och beteende. Den femte domänen handlar om djurets mentala upplevelser. Alla fem domäner skapar tillsammans välfärden för hästen.

Bedömning av djurens välbefinnande bör baseras på olika mått som utgör en fullständig bild av den aktuella välfärden (Wageningen UR Livestock Research 2011). Botreau et al. (2007) utökade en lista med fyra övergripande kriterier för djurvälfärd med tolv underkriterier. De övergripande kriterierna som utökades var bra utfodring, bra uppstallning, god hälsa samt ändamålsenligt beteende. Bra utfodring innefattar avsaknad från hunger och törst. Bra uppstallning innefattar

komfort vid vila, termisk komfort och rörelsefrihet. God hälsa innefattar frånvaro av sjukdomar, skador och smärta. Ändamålsenligt beteende innefattar möjlighet att uttrycka sociala beteenden, uttrycka andra beteenden, god relation mellan djur och människa samt avsaknad från rädsla.

Det finns även studier som fokuserat på tillämpandet av bedömningsprotokoll på andra djurslag. Andreassen et al. (2014) tillämpade två olika djurbaserade välfärdsprotokoll på danska mjölkkor och kom fram till att ett förenklat protokoll för danska mjölkkor kunde konstrueras och att det skulle vara användbart och tidseffektivt vid tillämpning. Dalmau et al. (2009) undersökte känsligheten och genomförbarheten av ett protokoll från Welfare Quality® (WQ®) på grisar i tio spanska slakterier och kom fram till att ju mer kortfattat och lättillämpat bedömningssystem som användes, desto större var genomförbarheten. Welfare Monitoring System – assessment protocol for horses (WMS) är ett utvecklat bedömningsprotokoll för hästvälfärd från WQ® (Wageningen UR Livestock Research 2011).

Välfärden på svenska ridskolor har undersökts i flertalet studier. Yngvesson et al. (2019) undersökte hälsa och hullbedömning hos svenska ridskolehästar uppstallade på lösdrift, box och spilta. Resultatet visade att hästar som var uppstallade inomhus hade mer luftvägsproblem, kolik och småsår efter utrustning. Övervikt hos hästarna sågs på alla inhysningssystem och skulle kunna vara ett problem hos svenska ridskolehästar. Studien kom även fram till att hästarna skulle må bättre av lösdrift och individuellt beräknade utfodringsgivor. Vid diskussion med personal på ridskolorna kom det fram att hästarna medvetet hölls något överviktiga för att undvika att elever och föräldrar skulle klaga på magra hästar. Iversby och Söderby (2020) såg att inhysningssystemet kunde påverka svullnaden i hästens ben där hästar på lösdrift generellt hade mindre svullnader i benen än hästar på box. Svullnader i benen kan enligt Johnson och Symsons (2019) även påverkas av arbetsintensitet och ålder.

Viksten et al. (2017) bedömde välfärd hos 35 hästar på två svenska ridskolor. Studien visade att 54 % av hästarna var i bra hull, 37 % feta och 9 % mycket feta. Övervikt hos hästar kunde även ses i andra länder än Sverige där Wyse et al. (2008) använde en sexskalig poängskala för hullbedömning på 319 hästar i Skottland och kom fram till att 45 % av den undersökta populationen var överviktiga. Carroll och Huntington (1988) utformade en femskalig poängskala för hullbedömning. Henneke et al. (1983) utformade en niosskalig poängskala för hullbedömning. Giles et al. (2013) genomförde hullbedömning på 127 hästar i England i slutet av vintern och i slutet av sommaren. Studien kom fram till att 27 % av hästarna var överviktiga i slutet av vintern och 35 % av hästarna i samma population var överviktiga i slutet på sommaren.

Tyngre ryttare kunde framkalla tillfällig hälta och beteenden hos hästen kopplade till muskelsmärta vilket kunde bero på ryttarens kroppsvikt eller viktfördelning i sadeln (Dyson et al. 2020). Studien påpekade att mer forskning behövdes för att fastställa om hästens ras, hälsa, större omfång på skenbenen, anpassningsförmåga till tyngre vikter samt sadelanpassning påverkade hästen att bli mer viktbarande

(Dyson et al. 2020). Vid palpation av ryggmuskulatur kunde ryggsproblem hos hästarna upptäckas i tio av 26 svenska stall, däremot framgick det inte hur många hästar i varje stall som påvisade ryggsproblem men totalt deltog 497 hästar i studien (Viksten et al. 2016).

När en häst utreds för hälta bedömer veterinären symmetrin i hästens rörelser och avgör om en eventuell asymmetri är kraftig nog för att bedömas som hälta (Hästsverige 2014). Vid lågradiga hältor har det visat sig att en subjektiv bedömning är svårt men det finns även moderna objektiva metoder som kan mäta hästens rörelseasymmetrier (Hästsverige 2020). Asymmetrier kan vara svårare att konstatera på rakt spår medan de kan bli tydligare vid olika provokationstester så som longering (Hästsverige 2014). Hästar som hältundersöktes på rakt spår i lägre tempo påvisade mer lindriga hältor än om de visades i ett högre tempo (Starke et al. 2013). En större reaktion på frambensasymmetrier kunde ses vid hältundersökning rakt fram på hårt underlag än på mjukt underlag (Lundgren 2014). Vid hältkontroll av 36 svenska ridskolehästar påvisade 78 % av hästarna ingen hälta och 22 % påvisade rörelseasymmetri (Viksten et al. 2017).

Tell et al. (2008) undersökte munhåleproblem i relation till ridning på 113 svenska hästar som fick regelbunden tandvård minst en gång om året. Studien visade att den profylaktiska tandvården som användes i Sverige inte var tillräcklig för att hindra framkomsten av sår i munhålan hos hästar som rids. Viksten et al. (2016) kunde upptäcka problem med munhälsan i 23 av 26 undersökta stall, däremot framgick det inte hur många hästar i varje stall som påvisade problem med munhälsan.

De vanligaste förekommande stereotypierna på svenska ridskolor enligt studien gjord av Wahlgren Conrad och Persson (2020) var krubbitning (79 %), vävning (21 %), boxvandring (17 %) och luftsnappning (4 %). Henry et al. (2017) jämförde välfärd och stereotypiska beteenden mellan ridskolehästar och privathästar i Frankrike. Forskarna kom fram till att ridskolehästarna påvisade fler ryggsmärtor, onormala beteenden, aggressivitet mot människor och bakåtstrukna öron under utfodring än privathästarna. Levnadsförhållandena hos ridskolehästarna var sämre på grund av social isolering, kraftfoderbaserade foderstater med lite grovfoder samt krävande arbete. Enligt McBride och Long (2001) kunde välfärden ökas om hästägare hanterade grundproblemet till en stereotypi i stället för att försöka hindra uttryckandet av stressbeteendet. Faktorer som visade positiv skillnad i att minska stereotypier var mer social kontakt, längre ättider och ökad motion. Westman (2010) kunde se att hästar som utfodrades i box med skiljevägg ägnade mer tid till att äta. En hel skiljevägg kunde ge hästen mer lugn och ro men tog bort möjligheten för kontaktsök och noskontakt mellan hästarna (Westman 2010).

1.1 Problem

Ridskolehästens hälsa är viktig för att den ska kunna fungera länge i en verksamhet. Bedömning av hästvälfärd kan genomföras med olika fokusområden för att

identifiera specifika problem. Tidigare forskning har visat att bland annat hull, luftvägsproblem, kolik, sår efter utrustning, svullnader i ben, ryggsmärtor och onormala beteenden är problem som förekommer hos ridskolehästar. Fler studier gällande svenska ridskolehästars välfärd behövs för att skapa en mer generell bild där fler välfärdsaspekter räknas in.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka om god hästvälfärd uppnås på svenska ridskolor genom att bedöma flera olika välfärdsaspekter som kan påverka ridskolehästens hälsa.

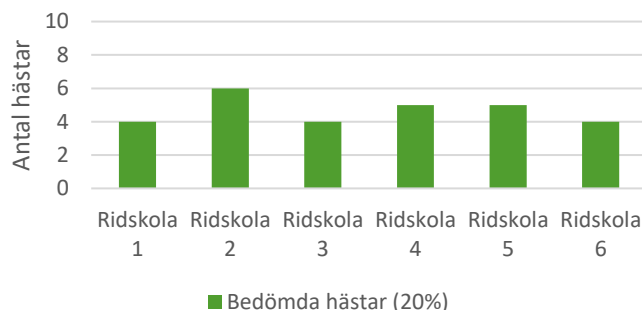
1.3 Frågeställning

Hur är den svenska ridskolehästens välfärd baserat på Welfare Monitoring System?

2. Material och metoder

Studien genomfördes på sex olika ridskolor i Västmanlands- och Södermanlands län. Det finns 13 ridskolor anslutna till Svenska Ridsportförbundet i Västmanlands län varav tre var med i denna undersökning. Det finns elva ridskolor anslutna till Svenska Ridsportförbundet i Södermanlands län varav tre var med i denna undersökning. Procentuellt sett har 25 % av ridskolorna i Västmanlands- och Södermanlands län undersökts i denna studie. Ridskolorna som deltog i studien kontaktades via mejl och därefter bokades studiebesök in. Tid för studiebesöken varierade mellan förmiddag och eftermiddag. Besöken gjordes under mars år 2021.

Antalet hästar som undersöktes på varje ridskola motsvarade 20 % av det totala antalet hästar i verksamheten, se figur 1. Urvalet av hästar gjordes genom att räkna antalet boxar eller spiltor i stallet och låta en slumpgenerator välja ut vilka nummer som skulle undersökas. Totalt har 28 ridskolehästar bedömts. Alla hästar som deltog i mätningen var delaktiga i den dagliga lektionsverksamheten.

Figur 1. Diagrammet visar antalet bedömda ridskolehästar på varje ridskola.

Bedömningarna har utgått från WMS, se bilaga 1. Protokollet består av två delar. I del A bedöms olika faktorer gällande djur och miljö. Välfärdsaspekterna kategoriserades under rubrikerna bra utfodring, bra uppställning, god hälsa och ändamålsenligt beteende. I del B beskrivs allmänna egenskaper hos anläggningen och hästarna. För varje välfärdsaspekt som bedöms finns en förklaring om tillvägagångssättet och bedömningsskalorna. För att underlätta bedömningen i praktiken skapades ett förenklat bedömningsprotokoll översatt till svenska, se bilaga 2. Protokollet innehöll exakt samma välfärdsaspekter med tillhörande bedömningsskalor som beskrivs i WMS. Innan det första studiebesöket genomfördes en testbedömning med protokollet på två av Ridskolan Strömsholms skolhästar. Därefter gjordes en omstrukturering av det förenklade

bedömningsprotokollet för att anpassas efter den ordning som aspekterna bedömdes i. Totalt har 56 olika välfärdsaspekter bedömts på varje ridskolehäst.

Bedömningarna har gjorts av två hippologstudenter i årskurs tre. Person 1 bedömde alltid visitation, palpation, hälsostatus, beteende och övriga aspekter där hästhantering förekom. Person 2 antecknade alltid i det förenklade protokollet, bedömde hältk kontroll, utförde mätningar av temperatur, luftfuktighet, ljus samt bedömde välfärdsaspekter i hästens miljö. Genom att de olika välfärdsaspekterna bedömdes av samma personer vid varje tillfälle gav det likvärdiga bedömningar. Några av välfärdsaspekterna krävde svar från anställda på ridskolan för att kunna genomföra bedömningen. Dessa frågor gulmarkerades i protokollet, se bilaga 2. Hästarna var alltid uppbundna och hjälm användes vid all hästhantering ur säkerhetssynpunkt.

Hullbedömningen har utgått från Carroll och Huntington (1988) vilket är en skala 0 till 5 som beskrevs i WMS. Poäng 0 (mycket tunn), 1 (tunn), 2 (något tunn), 3 (bra), 4 (fet) och 5 (mycket fet). Munkkontrollen var endast en yttre inspektion av framtänder, mungipor och laner. Mätning av mankhöjd gjordes i stallet med en mätsticka för häst. Hältk kontrollen var en subjektiv bedömning som genomfördes på rakt spår med hårt underlag. Hästarna visades i skritt och trav på uppmätt sträcka som markerades vid 20 meter och vid 30 meter med hjälp av tre plastkonor. Huvudets rörelser, korsets rörelser samt belastning av hovarna beskrevs vara tillvägagångssättet för att bedöma hälta i WMS. Hjälms och handskar användes av personen som visade hästen. Huvudlag på hästarna användes utifrån ridskolans policy. Till reaktionstestet vid nya objekt har en Rubiks kub med blandade färger använts för att överstämman metoden som beskrivs i WMS.

Luftfuktighet och utomhustemperatur har mätts med en *Mini Temperature Humidity Meter* från Uni Trend Technology China Co Ltd. Ljusinsläpp i boxen har mätts i Lux med appen Light Meter version 2.0.4 från Nextapppgen. Tidtagning vid reaktionstest och andning har gjorts med mobiltelefon.

Data sammanställdes i Microsoft Excel 2016. I Excel numrerades alla ridskolor och hästar. De 56 välfärdsaspekterna sorterades utifrån ordningen i det förenklade bedömningsprotokollet. Exempel på införande av data i Excelbladet, se figur 2. Tabellerna som presenterade de fullständiga bedömningarna för varje häst sammanställdes utifrån Excelbladet, se bilaga 3. Data redovisades även i diagram, procent och medelvärde med standardavvikelse ($\pm$) som gjordes i Excel.

A	B	C	D	E	F	G	H	I
Ridskola	Häst	Aspekt 1	2	3	4	5	6	7
1	1	Beteende	Rubikskub	Andning	Andetag	Ålder	Kön	Mankhöjd
1	2	Beteende	Rubikskub	Andning	Andetag	Ålder	Kön	Mankhöjd
2	3	Beteende	Rubikskub	Andning	Andetag	Ålder	Kön	Mankhöjd
2	4	Beteende	Rubikskub	Andning	Andetag	Ålder	Kön	Mankhöjd
3	5	Beteende	Rubikskub	Andning	Andetag	Ålder	Kön	Mankhöjd
3	6	Beteende	Rubikskub	Andning	Andetag	Ålder	Kön	Mankhöjd
4	Exempel	2	1	0	4	14år	3	125cm
4	Exempel	1	2	0	6	18år	1	167cm

Figur 2. Exempel på införande av data från bedömningsprotokoll till Excel.

3. Resultat

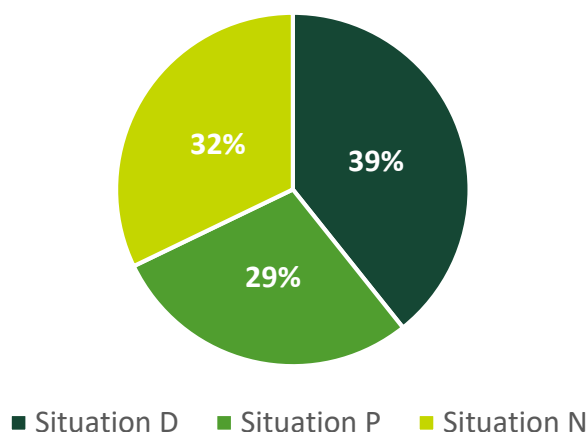
Fullständiga tabeller med bedömning för varje häst finns under bilaga 3.

3.1. Egenskaper hos hästarna

Av de undersökta hästarna var 68 % hästar och 32 % ponnyer. Kön på hästarna var 29% ston och 71% valacker. Åldersspannet på hästarna som bedömdes var 7–23 år. Medelåldern var $14 \pm 3,99$. Mankhöjden på hästarna som bedömts varierade från 136 centimeter till 178 centimeter. Medelhöjden i centimeter var $154 \pm 12,34$.

3.2. Utfodring

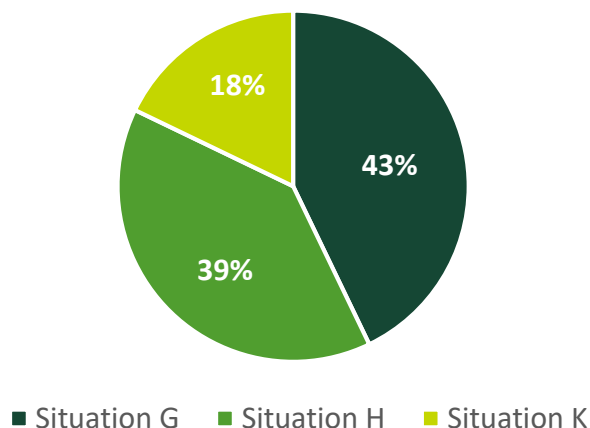
Tre olika utfodringsrutiner har använts på ridskolorna. Vid bedömning av utfodringsrutinerna hade de flesta hästarna fri tillgång på grovfoder och fick kraftfoder, se figur 3.

Figur 3. Diagrammet visar de förekommande utfodringsrutinerna på ridskolorna. Situation D innebär att hästarna har fri tillgång till grovfoder och får kraftfoder. Situation N innebär att det är mer än fyra timmar mellan utfodringstillfällena och hästarna får grovfoder innan kraftfoder. Situation P innebär att det är mer än fyra timmar mellan utfodringstillfällena, hästarna får grovfoder och kraftfoder samtidigt.

Vid hullbedömning bedömdes två hästar med poäng 2 (något tunn), elva hästar med poäng 3 (bra), 14 hästar med poäng 4 (fet) och en häst med poäng 5 (mycket fet). Medelvärdet för hullpoäng var $3,5 \pm 0,69$.

Tre olika typer av vattentillgång har funnits på ridskolorna. De flesta hästar hade tillgång till vatten i boxen och hagen, se figur 4.

Figur 4. Diagrammet visar vattentillgången på ridskolorna. Situation G innebär att hästarna är i hagen mer än fyra timmar per dag och har tillgång till rent vatten i boxen och hagen. Situation H innebär att hästarna är i hagen mer än fyra timmar per dag och har tillgång till rent vatten i boxen. Situation K innebär att hästarna är i hagen två till fyra timmar per dag och har tillgång till rent vatten i boxen.

3.3. Uppstallning

Vid bedömning av uppstallning var samtliga hästar inhysta i stall där majoriteten stod uppstallade i box, se tabell 1. Avskiljningsvägg vid utfodringsyta till hästen bredvid fanns i 46 % av boxarna och spiltorna vilket framgår av samma tabell. De flesta hästarna hade galler i boxen eller spiltan med utsikt över stallet vilket också presenteras i tabell 1. Ingen box eller spilta bedömdes vara placerad så social kontakt eller utsikt förhindrades.

Tabell 1. Sammanställningen visar fördelningen av hästar uppstallade i box eller spilta, avskiljning vid utfodringsyta till hästen bredvid samt utsikten från boxen eller spiltan

Häst	Typ av uppställning	Avskiljning utfodringsyta	Utsikt från box/spilta
1	Box	Ingen avskiljning	Galler
2	Box	Ingen avskiljning	Galler
3	Box	Ingen avskiljning	Galler
4	Spilta	Avskiljning	Galler
5	Box	Avskiljning	Galler
6	Box	Avskiljning	Galler
7	Box	Avskiljning	Kan sticka ut huvud
8	Box	Avskiljning	Galler
9	Box	Avskiljning	Kan sticka ut huvud
10	Box	Avskiljning	Kan sticka ut huvud
11	Spilta	Ingen avskiljning	Galler
12	Box	Ingen avskiljning	Galler
13	Box	Avskiljning	Galler
14	Spilta	Ingen avskiljning	Galler
15	Box	Avskiljning	Galler
16	Box	Avskiljning	Galler
17	Box	Avskiljning	Galler
18	Box	Avskiljning	Galler
19	Box	Avskiljning	Galler
20	Box	Ingen avskiljning	Galler
21	Box	Ingen avskiljning	Galler
22	Box	Ingen avskiljning	Galler
23	Box	Ingen avskiljning	Galler
24	Box	Ingen avskiljning	Galler
25	Spilta	Ingen avskiljning	Galler
26	Spilta	Ingen avskiljning	Galler
27	Spilta	Ingen avskiljning	Galler
28	Spilta	Ingen avskiljning	Galler

Liggkomforten i samtliga boxar och spiltor bedömdes vara torra och rena med en tillräcklig bädd samt att det var tyst runt boxen eller spiltan. Ljusinsläppet var över 200 lux i hälften av boxarna och spiltorna där belysningsstyrkan varierade från 42 lux till 4800 lux med ett medelvärde på $720 \pm 1223,9$. Ytorna i samtliga boxar och spiltor bedömdes ha låg till ingen risk för skador på hästen. Samtliga stallar var säkert utformade för besökare.

Tillgång till hagvistelse varierade mellan två till fyra timmar per dag (18 %) och mer än fyra timmar per dag (82%). Utetäcken bedömdes ha använts på samtliga hästar. Stallklimatet har varit bra i alla ridskolestallar. Samtliga boxar eller spiltor har haft godkända mått och hagarna har varit tillräckligt stora för att hästarna ska

kunna röra sig fritt i alla gångarter. Alla hästar har haft möjlighet till social kontakt i sin box eller spilta genom galler. Möjlighet till full social kontakt i hage har 82 % av hästarna haft mer än fyra timmar per dag och 18 % av hästarna två till fyra timmar per dag.

3.4. Hälsa

Under visitation upptäcktes svullnad i extremiteterna hos 20 av 28 hästar (71%). Svullnaderna bedömdes vara lindriga till måttliga gallor i kotled eller kotsenskida. Fem hästar hade skorpor från hudirritation i karleder eller på skenbenen. En häst hade endast irriterad hud i karlederna. Hovstatusen bedömdes som välvårdad på samtliga hästar. Skoningsintervallen var generellt sex till åtta veckor på ridskolorna.

Hältkontroll utfördes rakt fram i skritt och trav på hårt underlag. Det var 21 hästar (75 %) som inte påvisade någon hälta och sju hästar (25 %) påvisade rörelseasymmetri.

Vid palpation av ryggmuskulatur undersöktes om hästarna påvisade smärtreaktion. Det var 22 hästar (79 %) som inte visade någon reaktion, fem hästar (18 %) visade en mild reaktion och en häst (3 %) visade en kraftig reaktion.

Pälsen var glansig och välmående hos samtliga hästar. Vita hårstrån som visade tecken på tryck eller skav från utrustning eller skador upptäcktes på fem hästar. Det var även fem hästar som hade tecken på generella hudproblem på kroppen. Ingen häst visade tecken på klåda på kroppen, däremot var det tre hästar som delvis påvisade klåda i man eller svans. Hår i öronen och känselhår fanns kvar hos alla hästar.

Ärr eller håravfall i olika storlekar kunde hittas hos 89 % av hästarna, se tabell 2. Vanligaste håravfallen var skav från sadeljord, skänklar eller täcke. De flesta ärrarna var tecken på bitmärken. Hästen som bedömdes med stor skada hade en gammal skada genom vävnad.

Tabell 2. Sammanställningen visar förekomsten av olika typer av sårskador hos ridskolehästarna

Häst	Inga sår	Håravfall/ärr	Svullnad	Ytliga sår	Sår genom hud	Stor skada
1		3 st	2 st			
2		3 st				
3		2 st		2 st		
4		1 st				
5		1 st				
6		4 st				
7	X					
8		1 st				
9	X					
10		4 st				
11		2 st				
12		5 st				
13		1 st				
14		4 st				
15		1 st				
16	X					
17		3 st				
18		3 st				
19		4 st	1 st			
20		6 st				
21		17 st				
22		4 st				
23		4 st				
24		3 st				
25		3 st				
26		3 st				
27		1 st				1 st
28		3 st	2 st			

Vid yttre kontroll av mungipor, laner och framtänder upptäcktes sår i mungipor hos sex hästar (21%). Sår på laner upptäcktes hos två hästar (7%). Vid tandkontroll var det endast en häst som påvisade felslitning av framtänder grundat på foderintag, vilket sågs genom hakar på de yttersta framtänderna i överkäken, se figur 5. Även tecken på krubbitning kunde upptäckas hos två hästar vilket framgår av samma figur. Ingen häst visade tecken på att lämna foderbollar vid utfodring. Samtliga hästar på ridskolorna tandkontrollerades minst en gång per år av veterinär.

Figur 5. Bilderna visar de tre ridskolehästar som under bedömningen påvisade felslitning vid foderintag och tecken på krubbitning.

Andningsfrekvensen under 30 sekunder varierade från tre till sju andetag med ett medelvärde på $4,8 \pm 1,15$. En häst visade tecken på lindrig andningssvårighet. Hosta upptäcktes tre gånger under rörelse hos en häst. Ingen häst visade tecken på onormalt näsflöde. Rinnande ögon upptäcktes hos sju hästar (25 %).

Ingen häst medicinerades vid besökstillfället. Alla hästar vaccinerades och avmaskades enligt rekommendation från veterinär. Utseendet på träcken var normalt hos 22 hästar, mycket löst hos en häst och ej mätbart hos fem hästar.

3.5. Ändamålsenligt beteende

Under bedömning av beteenden vid människor som närmade sig boxen var 28 % av hästarna intresserade, 64 % neutrala, 4 % hotade och 4 % aggressiva. Under reaktionstestet vid nya objekt med en Rubiks kub reagerade 46 % med att röra objektet, 43 % sträckte sig efter objektet och 11 % var neutrala. Onormala beteenden som upptäcktes var krubbitning på en häst där även förhindring av stereotypin fanns genom modifiering av boxinredning.

4. Diskussion

4.1. Utfodring

Vid hullbedömning i denna studie visade sig 7 % vara något tunna, 39 % i bra hull, 50 % feta och 4 % mycket feta. De hästar som var något tunna visade inga tecken på nedsatt allmäntillstånd på grund av hull. På några ridskolor uttryckte personalen att de valde att ha hästarna högre i hull på grund av exempelvis ålder. Detta var även något som Yngvesson et al. (2019) påpekade i diskussioner med personal på ridskolorna. Det var en större andel feta hästar i denna studie jämfört med Viksten et al. (2017) som bedömde att 54 % av hästarna var i bra hull, 37 % feta och 9 % mycket feta. Yngvesson et al. (2019) kunde se övervikt hos hästar i alla typer av uppställningsformer och påpekade att detta skulle kunna vara ett problem hos svenska ridskolehästar. Eftersom vår studie endast bedömt hästar uppstallade i box och spilta gick det inte att undersöka övervikt kopplat till andra inhysningssystem så som lösdrift eller grupphästhållning.

I denna studie har hullbedömningen utgått från Carroll och Huntington (1988). Viksten et al. (2017) använde också en femskalig poängskala vid hullbedömning medan Wyse et al. (2008) använde en sexskalig poängskala. På Hippologprogrammet har hullbedömningar utgått från Henneke et al. (1983). Efter att ha använt både en femskalig och niosskalig hullbedömningsskala anser vi att den nioskaliga ger en mer ingående hullbedömning eftersom fler poängalternativ finns. Hästar som bedömts med exempelvis poäng fyra i denna studie kan vara en svag eller stark fyra vilket inte kan beskrivas med den femskaliga poängskalan. I skalan från Henneke et al. (1983) skulle dessa hästar istället kunna bedömas med poäng sex eller sju vilket ger en mer rättvis bedömning. I denna studie hullbedömdes hästarna under slutet av vintern. Giles et al. (2013) kom fram till att populationen med överviktiga hästar ökade från hullbedömningen som genomfördes i slutet av vintern till hullbedömningen i slutet på sommaren. Det hade varit intressant att följa upp hullbedömningarna som gjordes i denna studie under slutet av sommaren för att se om andelen överviktiga hästar ökat.

Vid undersökning av utfodringsrutiner hade många av ridskolorna mer än fyra timmar mellan fodringstillfällena eftersom nattetiden mellan kvälls- och morgonfodring även räknades in. Detta gäller inte de hästar med fri tillgång på grovfoder. Med hänvisning till kapitel 4 §1 i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (SJVFS 2019:17) ska alla hästar ha en

grovfoderbaserad foderstat och tillräcklig sysselsättning för att förhindra stereotyper och problem med mag- och tarmsystemet. Detta uppfylldes på alla besökta ridskolor. Hästen med en upptäckt stereotypi hade fri tillgång på grovfoder. Värt att notera är att en stereotypi inte behöver ha uppkommit under tiden hästen stått uppstallad på ridskolan utan kan ha förekommit innan inköp. I relation till Henry et al. (2017) som upptäckte att många ridskolehästar hade kraftfoderbaserade foderstater med lite grovfoder kan denna studie visa en motsats till detta där de besökta ridskolorna utfodrade med grovfoderbaserade foderstater och en mindre mängd kraftfoder. Även Viksten et al. (2017) kunde påvisa att hästarna på svenska ridskolor utfodrades med grovfoder i lämplig mängd samt att grovfoder fodrades före kraftfoder.

Samtliga stallar hade fri tillgång till vatten i boxen eller spiltan vilket även Viksten et al. (2017) påvisade i sin studie. Det var 43 % av hästarna som hade tillgång till vatten i både hagen och stallet vilket var mindre än det Viksten et al. (2017) upptäckte där 95 % av hästarna hade tillgång till vatten i hagen. Enligt kapitel 4 §2 måste alla hästar få tillgång att dricka sig otörstiga minst två gånger om dagen jämnt fördelat över dygnet (SJVFS 2019:17). Detta uppfylldes på alla undersökta ridskolor.

4.2. Uppstallning

Box och spilta var de uppställningsformer som användes på ridskolorna. I denna studie stod 75 % av hästarna i box och 25 % i spilta. I jämförelse med Viksten et al. (2017) stod fler hästar uppstallade i spiltor (57 %) och färre i box (43 %). Det är positivt att vår studie såg en större andel hästar i box då detta möjliggör för mer rörelse under tiden på stall jämfört med spilta. Med hänvisning till kapitel 2 §9 i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (SJVFS 2019:17) får en häst inte stå uppstallad längre än 16 timmar i spilta. Samtliga hästar som stod uppstallade i spilta på ridskolorna hade mer än fyra timmars hagvistelse per dag. För att uppnå lagkraven behöver hästarna vistas utanför spiltan åtta timmar per dag. Till detta inräknas hagvistelse och motionering. Bedömningsalternativen för hagvistelse i protokollet var ingen hagvistelse, noll till två timmar, två till fyra timmar eller mer än fyra timmar. Med tanke på att mer än fyra timmars hagvistelse skulle kunna innebära allt mellan fyra och 16 timmar så går det inte att säkerställa om detta lagkrav uppfylldes.

Avskiljning vid utfodringsyta i boxen eller spiltan hittades hos 46 % av de undersökta ridskolehästarna. Enligt kapitel 4 §3 i de allmänna råden ska alla hästar ha möjlighet till foderintag i en stressfri miljö (SJVFS 2019:17). Westman (2010) kunde se att hästarna ägnade mer tid till att äta om det fanns en uppsatt skiljevägg mellan dem samt att avskiljningen kunde leda till mer lugn och ro. Därför skulle avsaknaden av skiljevägg i box eller spilta kunna innebära en ökad stress och fler konflikter för mer än hälften av de hästar som ingick i denna studie (54 %).

Alla bedömda hästar gick i flock under hagvistelsen och hade full social kontakt under den tiden. Med hänvisning till kapitel 2 §1 i Statens jordbruksverks

föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (SJVFS 2019:17) ska hästens behov av social kontakt tillgodoses dagligen via syn, lukt, hörsel eller full fysisk kontakt. I studien av Viksten et al. (2017) gick de flesta hästarna tillsammans i hagen, det var dock två hästar som inte hade möjlighet till full social kontakt men kunde fortfarande se och höra andra hästar. Samtliga bedömda hästar i vår studie kunde ha noskontakt genom galler i box eller spilta vilket skulle innebära att social kontakt uppnås även om en ridskolehäst hade gått ensam i hage. I relation till Henry et al. (2017) där social isolering förekom hos ridskolehästarna kan denna studie se en motsats till detta eftersom någon form av social kontakt alltid kunde uppnås hos de bedömda hästarna.

I denna studie har ljusintensiteten mätts för att se om det var mer eller mindre än 200 lux. Högre ljusstyrkor skapar en god arbetsmiljö för arbetande i stallet men det är inte känt vad som är den optimala ljusintensiteten för hästen i stallet (Hörndahl et al. 2013). I hälften av de undersökta boxarna eller spiltorna var ljusintensiteten under 200 lux vilket kan försvåra arbetet i boxen och visitering av häst i box. På grund av bristande forskning inom detta område går det inte att fastställa om detta har en negativ påverkan på hästens välfärd.

4.3. Hälsa

Totalt 89 % av hästarna hade ärr eller håravfall i olika storlekar. De vanligaste håravfallen var skav från sadelgjord, skänklar eller täcke. Då besöken gjordes under mars månad när pälsomsättningen sker så kan detta vara en orsak till att många hästar påvisade håravfall och skav. Många av ärrarna bedömdes vara tecken på bitmärken. Detta behöver inte ha en negativ påverkan på hästarnas välfärd utan kan istället kopplas till social kontakt i hage vilket är positivt ur välfärdssynpunkt. Viksten et al. (2017) hade en bedömningspunkt för sår och sedan en separat bedömningspunkt för skav från utrustning i protokollet, vilket inte fanns i WMS. Det hade varit intressant att ha separata bedömningspunkter för dessa aspekter i denna studie för att tydliggöra hur såren uppkommit och därav vilken betydelse de kan ha för hästens välfärd.

Under visitation upptäcktes svullnad i extremiteterna hos 20 av 28 hästar. De upptäckta svullnaderna bedömdes vara lindriga till måttliga gallor i kotled eller kotsenskida vilket sågs på både fram- och bakben. Svullnader i extremiteterna kunde enligt WMS även innefatta hygrom och lymfangit, men det var endast gallor som kunde hittas hos de undersökta hästarna i denna studie. Metoden som beskrevs i WMS för att bedöma svullnader i extremiteterna var att de skulle vara synliga från tre meters avstånd innan palpering vilket gjorde att gallor i exempelvis hovled kan ha missats eftersom de är mindre synliga. Iversby och Söderby (2020) såg att hästar uppstallade i box eller spilta hade mer svullnader i extremiteterna än hästar på lösdrift. Alla hästar vi undersökte stod uppstallade i box eller spilta vilket i kombination med mindre utevistelse än hästar på lösdrift kan påverka svullnaden i extremiteterna. Hästarna med svullnader i extremiteterna var i åldrarna 9–23 år medan hästarna som inte visade några tecken på svullnader i extremiteterna var i åldrarna 7–23 år. Denna studie kan därav inte visa att åldern skulle ha någon

specifik påverkan på svullnader i extremiteterna till skillnad från det Johnson och Symsons (2019) uppmärksammade i sin studie.

Hovstatusen bedömdes som välvårdad hos samtliga hästar vilket även Viksten et al. (2017) gjorde i sin studie. Enligt kapitel 2 §4 i de allmänna råden ska hovarna verkas eller förses med beslag vid behov (SJVFS 2019:17) vilket uppfylldes hos alla ridskolehästar.

I denna studie genomfördes endast en yttre kontroll av mungipor, laner och framtänder. I studien av Tell et al. (2008) genomförde veterinärer munkontroll på sederade hästar och undersökte en större del av munhålan vilket ger ett säkrare resultat än vår metod. Sår i munhålan orsakade av bett upptäcktes hos 30 % av de undersökta hästarna och ingen häst påvisade sår på laner (Tell et al. 2008), medan vi i denna studie kunde påvisa sår i mungipor hos 21 % av hästarna och sår på laner hos 7 %. Viksten et al. (2016) upptäckte problem med munhälsan i 23 av de 26 undersökta stallen vilket skulle kunna tyda på brister i den profylaktiska tandvården i Sverige som Tell et al. (2008) nämnde i sin studie. Däremot framgick det inte hur många hästar i varje stall som påvisade munhåleproblem (Viksten et al. 2016). Sår i mungipor skulle kunna kopplas till ryttare, hästens ridbarhet samt typ och anpassning av bett. Eftersom utrustningskontroll inte ingick i bedömningen kan felanpassning av utrustningen inte uteslutas. Detta hade däremot varit intressant att undersöka eftersom det i kapitel 2 §7 i de allmänna råden står att utrustningen ska vara välanpassad för att undvika framkomsten av skador och lidande för hästen (SJVFS 2019:17). Endast en häst påvisade felslitning av framtänder vilket kan kopplas till att tandkontroll genomfördes minst en gång per år på samtliga hästar.

Vid hältkontroll bedömdes sju hästar (25 %) ha en rörelseasymmetri men ingen uppvisade hälta. I vår studie gjordes en subjektiv bedömning av hältor där metoden som beskrevs i WMS var att titta på huvudets rörelser, korsets rörelser samt belastningen av hovarna i rörelse. Hästarna visades rakt fram på hårt underlag i skritt och trav på en uppmätt sträcka. De hästar vi kontrollerade var inte halt vid tillfället när de visades i skritt och trav på den uppmätta sträckan. Fler asymmetrier skulle kunna ha påvisats om metoden även innefattade provokationer så som longering (Hästsverige 2014). Under Hippologprogrammet har undervisning om hältor och rörelsekontroller förekommit. Detta gjorde att vi kunde använda oss av metoden som beskrevs i WMS eftersom veterinär inte var ett krav. Däremot krävs undersökning av veterinär för att konstatera hälta. Rörelsekontrollen blir då mer omfattande eftersom både subjektiva och objektiva metoder kan användas samt att veterinärer har mer erfarenhet och större kompetens inom hältor. För att kunna förbättra metoden för hältkontroll i WMS skulle det vara lämpligt att något av följande läggs till; medverkande av veterinär under bedömningarna, filmning av hästarna i rörelse där olika veterinärer kan bedöma samma hästar, användning av objektiva mätinstrument som komplement till den subjektiva bedömningen.

Viksten et al. (2017) hade utbildning i att utföra hältkontroller och upptäckte rörelseasymmetrier hos 22 % av hästarna men ingen bedömdes vara halt vilket är ungefär lika många procent som i vårt resultat. Lundgren (2014) bedömde hältorna som veterinärstudent med hjälp av rörelseanalyssystemet Lameness Locator och kunde se en större reaktion på frambensasymmetrier vid hårt underlag på rakt spår.

Frambensasymmetrier kunde även påvisas i vår studie, däremot inte mer förekommande än bakbensasymmetrier. I studien av Starke et al. (2013) var det sex veterinärer som bedömde hältor och de kom fram till att hästarna påvisade mer lindriga hältor i ett lägre tempo än i ett högre tempo. Hästarna i vår studie visades i ett relativt lågt tempo vilket skulle kunna påverka att rörelseasymmetrier påvisades. En av de största orsakerna till att en ridskolehäst lämnade verksamheten var på grund av hältor (Eriksson 2011). Vi vill belysa att det var positivt att ingen häst påvisade hälta under bedömningen. Detta visar dels på hållbarhet men det betyder även att hästarna kan användas i lektionsverksamheten och bidra till ökad inkomst.

Vid palpation av ryggmuskulatur visade 21 % av hästarna en smärtreaktion, varav en av dessa var en kraftig reaktion. Det var även beteendet under palpationen som avgjorde hur reaktionen bedömdes där bakåtstrukna öron, flyktbeteende, försök till att bita eller sparka och att skygga från personen räknades in. Det beteende vi kunde se var bakåtstrukna öron i samband med reaktion vid palpation. Det går inte att utesluta att alla reaktioner var smärtutlösta då en känslig häst med rörlig rygg kan reagera vid tryck utan att ha smärta. Enligt Dyson et al. (2020) kunde muskelsmärta i rygg kopplas till ryttarens kroppsvikt och viktfördelning i sadeln. Tyngre ryttare eller en felanpassad sadel skulle kunna ha varit en bidragande faktor till att reaktion visades på de undersökta hästarna i vår studie. Henry et al. (2017) såg att fler ryggsmärtor förekom hos ridskolehästar än hos privatägda hästar vilket skulle kunna bero på att ridskolehästar bär många ryttare med olika balans i sadeln. Viksten (2016) kunde se ryggproblem i tio av 26 stall vilket är en högre andel än vad denna studie kunde påvisa. Däremot framgick det inte hur många hästar som påvisade ryggsmärta i varje stall och det var både ridskolor, försäljningstall, privatstall och turridningsstall som undersöktes vilket kan påverka resultatet.

4.4. Ändamålsenligt beteende

Vår undersökning visade att hästarna generellt var intresserade eller neutrala vid människor som närmade sig boxen eller spiltan. Endast två hästar var aggressiva eller hotade. Detta kan bero på att social kontakt tillfredsställdes, foderstaterna var grovfoderbaserade och utevistelsen tillgodosågs. Enligt Henry et al. (2017) förekom fler onormala beteenden och aggressivitet mot människor hos ridskolehästar än hos privatägda hästar. Detta berodde på brist på social kontakt och icke uppfyllt tuggbehov vilket vår studie visade en motsats till.

I denna studie var den enda påvisade stereotypin krubbitning, vilket enligt Wahlgren Conrad och Persson (2020) var den vanligaste förekommande stereotypin på svenska ridskolor. Två hästar påvisade tecken på krubbitning varav en hade tecken på förhindring av uttryckandet av stereotypin i boxen. McBride och Long (2001) kom fram till att mer social kontakt, längre ättider och ökad motion var positivt för minskning av stereotypin. Dessa faktorer uppfylldes för de två hästarna med tecken på stereotypi genom hagvistelse i flock, grovfoderbaserad foderstat och motion. Viksten et al. (2016) hittade stereotypier och oönskade beteenden i totalt 14 av 26 stall (54 %) vilket är ett högre procentantal än vad vår studie kunde påvisa (4%). Däremot framgick det inte hur många hästar i varje stall

som påvisade stereotypier eller oönskade beteenden vilket gör det svårt att sätta resultatet i relation till vår studie.

4.5. Metoddiskussion

Vi valde att undersöka 20 % av det totala hästantalet på de sex utvalda ridskolorna i Västmanlands- och Södermanlands län. På grund av begränsad tidstillgång avgränsades studien till ett mindre antal ridskolor och hästar inom de två närmsta länen. Detta för att kunna göra en mer utförlig bedömning. För att få ett säkrare resultat med en bredare överblick hade fler ridskolor med större spridning i landet samt ett högre procentantal av hästarna behövts undersökas. Ett alternativ för att nå ut till fler ridskolor i landet skulle vara att skicka ut en enkätstudie. Svagheten med detta är att det inte ger en lika objektiv bedömning eftersom det blir flera olika bedömare som kan vara partiska samt uppfatta välfärd på olika sätt. Då 56 välfärdsaspekter har bedömts på varje häst finns även en risk att ridskolor skulle välja att inte delta i studien på grund av tidsåtgången. Detta skulle kunna innebära att resultatet blir otillförlitligt och svårt att använda. Vi vill belysa att samma personer bör genomföra bedömningarna och bedöma samma aspekter på varje häst för att få ett likvärdigt resultat.

Till denna studie framtogs ett förenklat bedömningsprotokoll baserat på WMS. Detta eftersom tidigare studier visade på att ett kortfattat och förenklat protokoll var mer användbart, tidseffektivt och ökade genomförbarheten vid tillämpning (Andreasen et al. 2014; Dalmau et al. 2009).

Många av välfärdsaspekterna i WMS har förtydligats med bilder på de olika poängskalorna. Hänsyn bör tas till att det är ett internationellt protokoll som ska kunna tillämpas i många länder med olika syn på hästhållning. Bilderna har hjälpt för att tydliggöra hur poäng ska sättas samt visat hur välfärden kan se ut internationellt. I jämförelse med det vi bedömt på svenska ridskolor har hästhållningen varit av högre kvalitet. Detta kan bero på att Sverige har strängare djurskyddslagar. Protokollat från WMS ger en bred överblick över hästarnas välfärd. Däremot vill vi belysa en förbättringspunkt. På sida 37 under titeln '*Health management – Deworming*' ges samma beskrivning till båda poängen. Vi har bedömt hästarna med poäng 0 om de avmaskas enligt rekommendationer från veterinär och poäng 1 om de inte avmaskas enligt rekommendation från veterinär.

Vid mätning av mankhöjd fanns några variabler som kan ha påverkat resultatet. Många av hästarna var spända och rädda vid mätningen vilket gjorde att de kan ha höjt upp manken. För att inte orsaka onödig stress för dessa hästar valde vi att göra mätningen snabbt och därav kan vi inte garantera att vattenpasset var helt lodrät till marken. Då några av stallen hade spånggång och andra betonggolv kan även detta ha påverkat resultatet. Inga mätningar gjordes utomhus på grusunderlag av säkerhetsskäl eftersom många hästar var spända. Skoningen på hästarna kan även ha påverkat mätningen av mankhöjden då de varierade mellan helskodda, halvskodda och oskodda.

Munkontrollen visade sig vara svår med vissa hästar på grund av spändhet. Detta gjorde att mungipor, laner och framtänder kunde undersökas olika noggrant vilket ger en viss osäkerhet i resultatet. Det hade varit intressant att se om fler skador hade påvisats i denna studie om munkontrollen genomförts med sedering och munstege. Däremot skulle detta kräva närvarande av veterinär under bedömningen.

Att bedöma välfärd med ett välfärdsprotokoll ger inte en heltäckande bild om hur hästen mår eftersom det framförallt är yttre faktorer och det visuella som bedöms. För att skapa en heltäckande bild måste även veterinärmedicinska undersökningar göras för att kontrollera exempelvis blodvärden, stressnivåer och näringsupptag. Vår undersökning har kunnat påvisa olika visuella reaktioner men vi har inte kunnat konstatera alla orsaker till dessa eftersom det kan vara inre faktorer. Ett komplement till att få en mer heltäckande bild av välfärden vid användning av WMS skulle vara att ha en medverkande veterinär som kan konstatera ännu fler faktorer som kan påverka hästens hälsa. Detta skulle dock innebära en betydligt större tidsåtgång för undersökningen av varje häst. Det ekonomiska perspektivet blir även mer betydande eftersom veterinär måste finansieras. Att genomföra veterinärmedicinska undersökningar kräver att olika prover från hästarna behöver tas vilket tillför ett djuretiskt perspektiv.

4.6. Förslag på framtida studier

Vidare forskning inom välfärd hos svenska ridskolehästar är nödvändigt. Det hade varit intressant med en bredare kartläggning av välfärden på ridskolor över hela Sverige. Förslag på framtida studier är att undersöka om det finns någon koppling mellan utbildning på ridskolans personal och den uppnådda välfärden samt om det är någon skillnad mellan hästar och ponnyer. Det hade även varit intressant att studera övervikt på ridskolehästar kopplat till övriga hälsorisker så som ökat slitage och viktbarighet. En undersökning om vilka typer av utrustning som förekommer på ridskola samt hur tillpassningen påverkar hästen hade varit relevant ur välfärdssynpunkt. Det skulle även vara intressant att se hur arbetsintensiteten påverkar välfärden hos ridskolehästarna. Ett sista förslag på en framtida studie är att studera painface på ridskolehästar vid olika tillfällen så som under sadling och uppsittning.

4.7. Slutsats

Slutsatsen är att den svenska ridskolehästens välfärd var god baserat på bedömningsprotokollet från Welfare Monitoring System. Utmärkande aspekter med möjlig negativ påverkan på välfärden var övervikt, svullnad i extremiteterna, håravfall, öm ryggmuskulatur och sår vid munkontroll. Aspekter med positiv påverkan på välfärden var grovfoderbaserade foderstater, social kontakt, lågt antal stereotypier och inga hältor. Samtliga stallar hade god utformning med säkra ytor för både hästar och besökare. Hästarna visade generellt positiva beteenden mot

människor och nya objekt vilket tyder på att hästarna trivdes och var trygga i sina miljöer.

Referenser

- Alveheim Känsälä, N. (2015). *Scenarier för rekrytering av ridskolehästar år 2020*. (Examensarbete 2015: K47) Sveriges Lantbruksuniversitet. Hippologenheten/Hippologprogrammet.
- Andreasen, SN., Sandøe, P. & Forkman, B. (2014). Can animal-based welfare assessment be simplified? A comparison of the Welfare Quality® protocol for dairy cattle and the simpler and less timeconsuming protocol developed by the Danish Cattle Federation. *Animal Welfare*. 23(1), 81-94. <https://doi.org/10.7120/09627286.23.1.081>
- Botreau, R., Veissier, I., Butterworth, A., Bracke, MBM. & Keeling, LJ. (2007). Definition of criteria for overall assessment of animal welfare. *Animal Welfare*. 18(4), 363-370.
- Carroll, C.L. & Huntington, P.J. (1988). Body condition scoring and weight estimation of horses. *Equine Vet J*. 20(1), 41-5. <https://doi.org/10.1111/j.2042-3306.1988.tb01451.x>
- Dalmau, A., Temple, D., Rodríguez, P., Llonch, P. & Velarde, A. (2009). Application of the Welfare Quality® protocol at pig slaughterhouses. *Animal Welfare*. 18(4), 497-505.
- Dyson, S., Ellis, A.D., Mackechnie-Guire, R., Douglas, J., Bondi, A. & Harris, P. (2020). The influence of rider: horse bodyweight ratio and rider-horse-saddle fit on equine gait and behaviour: A pilot study. *Equine Veterinary Education*. 32(10), 527-539. <https://doi.org/10.1111/eve.13085>
- Eriksson, L. (2011). *Ridskolehästens hållbarhet - hur länge stannar hästen i verksamheten?* (Examensarbete 2011: K12) Sveriges Lantbruksuniversitet. Hippologenheten/Hippologprogrammet.
- Giles, S. L., Rands, S. A., Nicol, C. J & Harris, P. A. (2013). Obesity prevalence and associated risk factors in outdoor living domestic horses and ponies. *PeerJ*. 2e:299. <https://doi.org/10.7717/peerj.299>
- Henneke, D.R., Potter, G.D., Kreider, J.L. & Yeates, B.F. (1983). Relationship between condition score, physical measurements and body fat percentage in mares. *Equine Veterinary Journal*. 15(4), 371-372. <https://doi.org/10.1111/j.2042-3306.1983.tb01826.x>
- Henry, S., Fureix, C., Rowberry, R., Bateson, M. & Hausberger, M. (2017). Do horses with poor welfare show 'pessimistic' cognitive biases? *The Science of Nature*. 104(1-2), 8. <https://doi.org/10.1007/s00114-016-1429-1>

- Hörndahl, T., von Wachenfelt, E. & von Wachenfelt, H. (2013). *Belysning i stallbyggnader - Energieffektiv belysning och god djurvälstånd*. (Landskap Trädgård Jordbruk 2013:8). Alnarp: Intuitionen för Lantbrukets byggnadsteknik, Sveriges lantbruksuniversitet. <https://pub.epsilon.slu.se/9487/>
- Iversby, M. & Söderby, M. (2020). *Ridskolehästens välfärd - En jämförelsestudie om inhysningssystem kopplat till hästens benhälsa och skador*. (Examensarbete 2020: K116) Sveriges Lantbruksuniversitet. Hippologenheten/Hippologprogrammet.
- Johnson, S. & Symsons, J. (2019). Measuring Volumetric Changes of Equine Distal Limbs: A Pilot Study Examining Jumping Exercise. *Animals*. 9(10), 751. <https://doi.org/10.3390/ani9100751>
- Lundgren, S. (2014). *Rörelseasymmetrier hos hästar i trav - en biologisk variation eller hälta?* (Examensarbete 2014: K62) Sveriges Lantbruksuniversitet. Veterinärprogrammet.
- McBride, S.D. & Long, L. (2001). Management of horses showing stereotypic behaviour, owner perception and the implications for welfare. *Veterinary Record*. 148(26), 799-802. <https://doi.org/10.1136/vr.148.26.799>
- McGreevy, P., Berger, J., De Brauwere, N., Doherty, O., Harrison, A., Fiedler, J., Jones, C., McDonnell, S., McLean, A., Nakonechny, L., Nicol, C., Perchaw, L., Thomson, P., Tzioumis, V., Webster, J., Wolfensohn, S., Yeates, J & Jones, B. (2018). Using the Five Domains Model to Assess the Adverse Impacts of Husbandry, Veterinary, and Equitation Interventions on Horse Welfare. *Animals*. 8(3), 41. <https://doi.org/10.3390/ani8030041>
- SJVFS 2019:17. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hästhållning*. Jönköping: Statens jordbruksverk
- Starke, S.D., Raistrick, K.J., May, S.A. & Pfau, T. (2013). The effect of trotting speed on the evaluation of subtle lameness in horses. *The Veterinary Journal*. 197(2), 245-252. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2013.03.006>
- Tell, A., Egenvall, A., Lundström, T. & Wattle, O. (2008). The Prevalence of oral ulceration in Swedish horses when ridden with bit and bridle and when unriden. *The Veterinary Journal*. 178, 405–410. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2008.09.020>
- Viksten, S.M., Nyman, S., Visser, E.K. & Blokhuis, H.J. (2017). Developing a horse welfare assessment protocol. *Animal Welfare*. 26(1), 59-65. <https://doi.org/10.7120/09627286.26.1.059>
- Viksten, S.M., Visser, E.K. & Blokhuis H.J. (2016). A comparative study of the application of two horse welfare assessment protocols. *Acta Agriculturae Scandinavica, Section A - Animal Science*. 66(1), 56-65. <https://doi.org/10.1080/09064702.2016.1186726>
- Wageningen UR Livestock Research (2011). *Welfare Monitoring System – Assessment protocol for horses – version 2.0*. [Broschyr]. Lelystad: Wageningen UR Livestock Research. <https://edepot.wur.nl/238619>

- Wahlgren Conrad, A. & Persson, Å. (2020). *Hantering och grundsyn av stereotyper på ridskolor - Enkätundersökning*. (Examensarbete 2020 K: 115). Sveriges Lantbruksuniversitet. Hippologenheten/Hippologprogrammet.
- Westman, V. (2010). *En pilotstudie av hästens beteende vid olika boxgrannar och boxdesign*. (Examensarbete 2010 K:11). Sveriges Lantbruksuniversitet. Hippologenheten/Hippologprogrammet.
- World Organisation for Animal Health. (2011). *Terrestrial Animal Health Code*. 20 uppl., Paris: World Organisation for Animal Health (OIE)
- Wyse, C. A., McNie, K. A., Tannahil, V. J., Love, S. & Murray, J. K. (2008). Prevalence of obesity in riding horses in Scotland. *Veterinary Record*. 162, 590–591. <https://doi.org/10.1136/vr.162.18.590>
- Yngvesson, J., Carlos Rey Torres, J., Lindholm, J., Pättiniemi, A., Andersson, P. & Sassner, H. (2019). Health and Body Conditions of Riding School Horses Housed in Groups or Kept in Conventional Tie-Stall/Box Housing. *Animals*. 9(3), 73. <https://doi.org/10.3390/ani9030073>

Internet

- Svenska Ridsportförbundet (2019). Statistik.
https://www.ridsport.se/Omoss/Statistik?fbclid=IwAR1kgv5E9um3R94e-G6axygWW5ce1M-_Un2CpjfXSf4Nvr2MhiF6kjYKaUU [2021-02-08]
- Hästsverige (2014). Halt eller ohalt vid longering?
<https://hastsverige.se/sjukdomar-skador/hastens-ben/halta/> [2021-06-13]
- Hästsverige (2020). Ökad välfärd vid bättre hältdiagnostik.
<https://hastsverige.se/nyheter/okad-valfard-vid-battre-haltdiagnostik/> [2021-06-13]

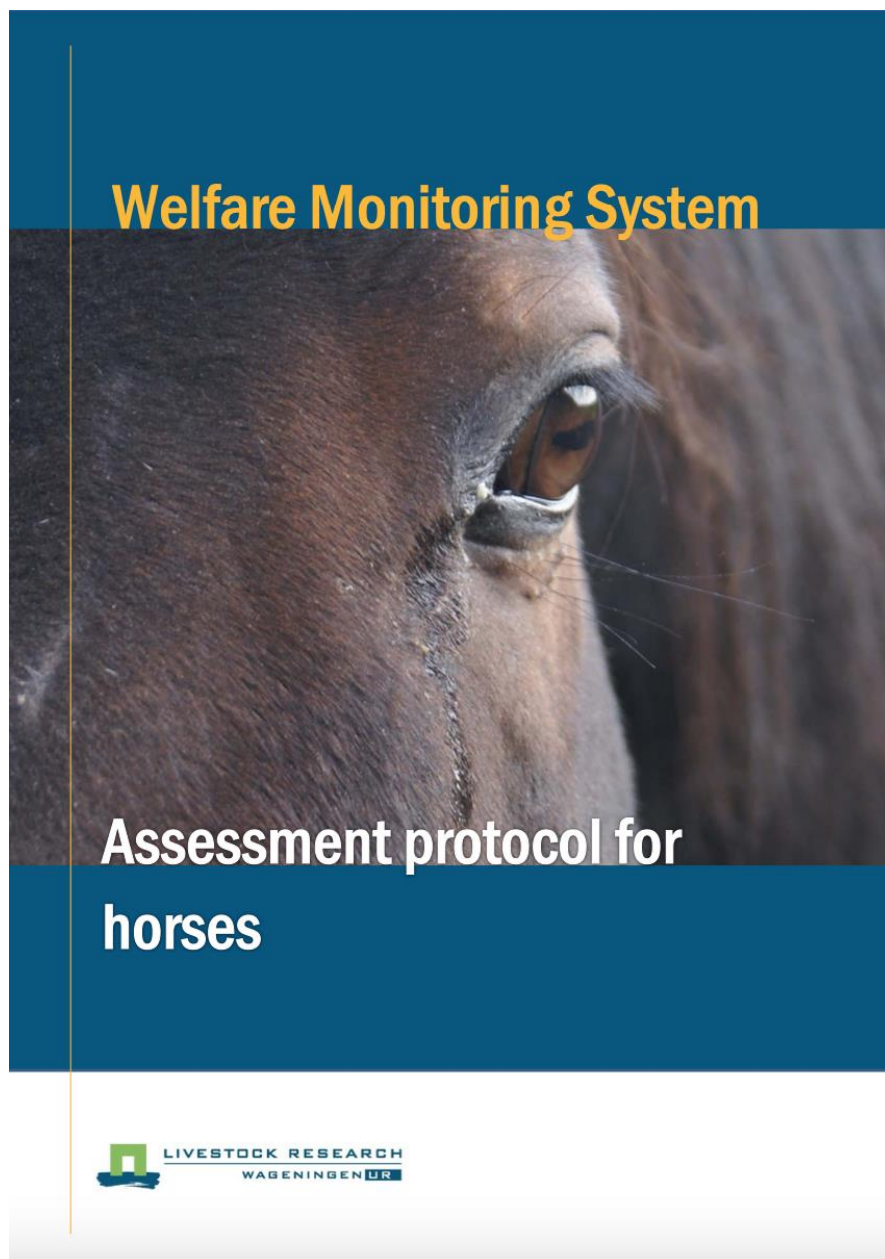
Tack

Vi vill tacka vår handledare Linda Kjellberg som med stort engagemang och stöd hjälpt oss med detta arbete.

Vi vill även utbringa ett stort tack till de ridskolor som ställt upp i vår studie och för deras trevliga bemötande.

Bilaga 1

[Welfare Monitoring System - Assessment protocol for horses.](#)

Bilaga 2

Welfare Monitoring System - Förenklat bedömningsprotokoll

*Sidnummer i Welfare Monitoring System – assessment protocol for horses

Gul färg = fråga personal

Välfärdsaspekt	Aspekt	Sidnr*	Skala	Värdering	Kommentar
1.					
Beteende vid människor som närmar sig boxen eller spiltan	1	38	1-5 1. Intresserad, 2. Neutral, 3. Hotad, 4. Aggressiv, 5. Undviker		
Reaktionstest vid nya objekt	2	39	1-5 1. Rör objektet, 2. Sträcker sig, 3. Neutral, 4. Vänder ifrån, 5. Skrämd		
2.					
Onormal andning	3	21	0-1 0 – Inga tecken 1-Andningssvårighet		
Andningsfrekvens 30 sek	4	37	Antal:		
3.					
Ålder på häst	5	35			
Kön	6	35	1-3 1.Sto, 2.Hingst, 3.Valack		
Mankhöjd i centimeter	7	35			
4.					
Hull	8	5	0-3 0. Väldigt tunn, 1. Tunn, 2. Något tunn, 3. Bra		

Mycket överviktig (hull)	9	25	3-5 3. Bra, 4. Fet, 5. Mycket fet		
Ryggmuskulatur, smärta	10	28	0-2 0. Inget, 1. Mild reaktion, 2. Kraftig reaktion		
Klåda man/ svans	11	23	0-2 0. Inget, 1. Delvis, 2. Mycket		
Utseende päls	12	24	0-1 0. Bra, 1. Dåligt		
Tecken på klåda	13	24	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Generella hudproblem	14	22	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
5.					
Sår i mungipor	15	28	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Felslitning vid foderintag, framtänder	16	8	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Tecken på krubbitning, framtänder	17	31	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Sår på laner	18	29	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
6.					
Hår i öron	19	38	0-1 0. Finns kvar, 1. Klippt		
Känselfår	20	18	0-1 0. >1 cm, 1. <1 cm		
Rinnande ögon	21	24	0-2 0. Inget, 1. Något, 2. Mycket		
Näsflöde	22	21	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
7.					
Hudirritation ben	23	22	0-2 0. Inget, 1. Irriterad hud, 2. Skorpor		

Svullnad i ben	24	18	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Hovstatus	25	18	0-1 0. Bra, 1. Dålig		
Vita hårstrån	26	15	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Sår	27	16	0-5 0. Inga sår, 1. Håravfall/ärr, 2. Svullnad, 3. Ytliga sår, 4. Sår genom hud, 5. Stor skada		
8.					
Foderbollar	28	37	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Utseende på träck	29	37	0-4 0. Normal 1. Torr 2. Lös 3. Mycket lös 4. Vattenliknande		
Utfodringsyta box	30	35	0-1 0. Avskiljning, 1. Ingen avskiljning		
Säkerhet hästytor	31	20	0-1 0. Liten/ingen risk, 1. Större/stor risk		
Utsikt från box	32	33	0-2 0. Kan sticka ut huvud 1. Galler, 2. Galler med skymmande sikt		
Social kontakt	33	30	A-T	<p>The diagram 'Possibilities for social contact' is a tree structure. The root node is 'Possibilities for social contact'. It branches into four duration categories: '24 hours', '4 to 24 hours', '2 to 4 hours', and 'to 2 hours'. Each duration category further branches into four contact types: 'Full interaction', 'Nibble and partly groom', 'Sniff (through grid, half open door)', and 'No visual or physical contact'. Each contact type then branches into a specific situation label, ranging from Situation A to Situation T.</p>	

Användning av täcke	34	36	0-1 0. Nej 1. Ja		
Ljusinsläpp box/spilta	35	36	0-1 0. >200 lux. 1. <200 lux		
Förhindring av stereotypier	36	40	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Liggkomfort	37	11	A-R		
9.					
Häلتkontroll	38	19	0-2 0. Ingen häلتa, 1. Asymmetri, 2. Häلتa		
Hostning, antal	39	21			
10.					
Utfodrings-rutiner	40	8	A-U		
Vattentillgång	41	9	A-P		

Termisk-komfort	42	12	A-P	
Rörelsefrihet	43	13	A-V	
Onormala beteenden	44	32	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns	
Hälsorutiner Flug-/ exemtäcke	45	36	0. Tecken finns 1. Inga tecken finns <i>Ej relevant vid inget sommareksem hos häst</i>	

Medicinering vid besökstillfälle			0. Nej 1. Ja		
Vaccination			0. Ja 1. Nej		
Avmaskning			0. Ja 1. Nej		
Skonings-intervall			Antal veckor:		
Tandkontroll vet.	46	8	0-2 0. > 1 ggr/år, 1. < 1ggr/år, 2. Aldrig		
Storlek på anläggning	47	35	1-4 1. 0-7 st hästar, 2. 8-20 st hästar, 3. 21-60 st hästar, 4. > 60 st hästar		

Välfärdsaspekt	Excel	Sid nr.	Skala	Värdering	Kommentar
Årstid vid besök	48	34	1-2 1. Vinter, 2. Sommar		
Utomhus-temperatur	49	34	Mätning 1-3	1. 2. 3.	
Luftfuktighet	50	34	0-2 0. 60-80 %, 1. <60%, 2. >80%		
Typ av anläggning	51	34	1-7 1. Privat, 2. Ridskola, 3. Försäljnings stall, 4. Träning/tävlingsstal 5. Uppfödning, 6. Ridskola/försäljnings stall, 7. Försäljnings stall/tävlingsstall		
Säkerhet besökare	52	19	0-1 0. Liten/ingen risk, 1. Större/stor risk		

Användnings - område	53	35	1-6 1. Hobby, 2. Undervisning, 3. Sport,		
----------------------	----	----	--	--	--

			4. Avel, 5. Företag, 6. Annat		
Typ av uppstallning	54	35	1-4 1. Grupp (2+), 2. Box, 3. Spilta, 4. Annat		
Möjlighet att undvika kontakt i grupphäst-hållning	55	35	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		
Uppstallning lösdrift vid extrema väderförhållanden	56	36	0-1 0. Inget, 1. Tecken finns		

Material:

Penna, protokoll, skrivplatta

Tidtagarur - Mobiltelefon

Utomhustermometer - Mini Temperature Humidity Meter

Luftfuktighetsmätare - Mini Temperature Humidity Meter

Mätsticka, häst

Rubiks kub – Blandade färger

Lux-mätare - App: Light Meter

Slumpgenerator – <https://gallerit.se/slumptal/>

Tre stycken plastkonor

Frågor till personal

Hur ofta genomförs tandkontroll på hästarna?

- Minst 1 gång/år
- Mindre än 1 gång/år
- Aldrig

Foderstat:

- Hästarna får endast grovfoderbaserad foderstat
- Hästarnas foderstat kompletteras med kraftfoder + mineraler

Fodringsintervall:

- Hästarna har fri tillgång på grovfoder
- Max 4 h mellan fodringstillfällen
- Mer än 4 h mellan fodringstillfällen

Utfodringsrutin:

- Hästarna fodras med grovfoder först
- Hästarna fodras med kraftfoder först
- Grovfoder + kraftfoder fodras samtidigt
- Hästarna kan själv välja (grupphästhållning)

Vattenintag:

- Hästarna har fri tillgång till vatten i hagen och i boxen/spiltan
- Hästarna har endast fri tillgång till vatten i hagen
- Hästarna har endast fri tillgång till vatten i boxen

Utevistelse:

- Dygnet runt
- Mer än 4 h/dag
- 2-4 h/dag
- 0-2 h/dag
- Ingen utevistelse

Antal hästar på anläggningen (totalt antal):

- 7 st eller mindre
- 8-20 st
- 21-60 st
- Mer än 60 st

Används flug-/eksemtäcke vid behov på sommaren?

- Ja
- Nej

Medicineras hästen i dagsläget enligt rekommendation från veterinär?

- Ja
- Nej

Vaccineras hästen?

- Ja
- Nej

*Om ja, vilka vaccinationer?

Avmaskas hästen enligt rekommendation från veterinär?

- Ja
- Nej

Hur långa skoningsintervall förekommer?

Antal veckor:

Bilaga 3

Tabell 3. Utfodring

Häst	Hull	Foderintag - framtänder	Tandkontroll vet.	Utfodringsrutiner	Vattentillgång
1	Bra	Inget	>1 ggr/år	N	G
2	Bra	Inget	>1 ggr/år	N	G
3	Fet	Inget	>1 ggr/år	N	G
4	Fet	Inget	>1 ggr/år	N	G
5	Bra	Inget	>1 ggr/år	D	H
6	Fet	Inget	>1 ggr/år	D	H
7	Fet	Inget	>1 ggr/år	D	H
8	Mycket fet	Inget	>1 ggr/år	D	H
9	Fet	Inget	>1 ggr/år	D	H
10	Fet	Inget	>1 ggr/år	D	H
11	Fet	Inget	>1 ggr/år	P	G
12	Fet	Inget	>1 ggr/år	P	G
13	Fet	Inget	>1 ggr/år	P	G
14	Bra	Tecken finns	>1 ggr/år	P	G
15	Fet	Inget	>1 ggr/år	N	K
16	Bra	Inget	>1 ggr/år	N	K
17	Bra	Inget	>1 ggr/år	N	K
18	Något tunn	Inget	>1 ggr/år	N	K
19	Något tunn	Inget	>1 ggr/år	N	K
20	Bra	Inget	>1 ggr/år	D	H
21	Fet	Inget	>1 ggr/år	D	H
22	Bra	Inget	>1 ggr/år	D	H
23	Fet	Inget	>1 ggr/år	D	H
24	Bra	Inget	>1 ggr/år	D	H
25	Bra	Inget	>1 ggr/år	P	G
26	Fet	Inget	>1 ggr/år	P	G
27	Bra	Inget	>1 ggr/år	P	G
28	Fet	Inget	>1 ggr/år	P	G

Tabell 4. Uppstallning

Häst	Liggkomfort	Termisk komfort	Rörelsefrihet
1	K	E	G
2	K	E	G
3	K	E	G
4	K	E	G
5	K	E	G
6	K	E	G
7	K	E	G
8	K	E	G
9	K	E	G
10	K	E	G
11	K	E	G
12	K	E	G
13	K	E	G
14	K	E	G
15	K	I	K
16	K	I	K
17	K	I	K
18	K	I	K
19	K	I	K
20	K	E	G
21	K	E	G
22	K	E	G
23	K	E	G
24	K	E	G
25	K	E	G
26	K	E	G
27	K	E	G
28	K	E	G

Tabell 5. Frånvaro av skador

Häst	Vita hår	Sår	Svullnad ben	Känselfår	Hovstatus
1	Inget	3 ärr, 2 svullnader	Inget	>1 cm	Bra
2	Inget	3 ärr	Inget	>1 cm	Bra
3	Inget	2 ärr, 2 ytliga sår	Inget	>1 cm	Bra
4	Inget	1 ärr	Inget	>1 cm	Bra
5	Tecken finns	1 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
6	Inget	4 ärr	Inget	>1 cm	Bra
7	Inget	Inga tecken	Tecken finns	>1 cm	Bra
8	Inget	1 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
9	Tecken finns	Inga tecken	Tecken finns	>1 cm	Bra
10	Inget	4 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
11	Inget	2 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
12	Inget	5 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
13	Inget	1 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
14	Inget	4 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
15	Inget	1 ärr	Inget	>1 cm	Bra
16	Inget	Inga tecken	Tecken finns	>1 cm	Bra
17	Inget	3 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
18	Inget	3 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
19	Inget	4 ärr, 1 svullnad	Tecken finns	>1 cm	Bra
20	Inget	6 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
21	Inget	17 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
22	Inget	4 ärr	Inget	>1 cm	Bra
23	Tecken finns	4 ärr	Inget	>1 cm	Bra
24	Tecken finns	3 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
25	Inget	3 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
26	Inget	3 ärr	Tecken finns	>1 cm	Bra
27	Inget	1 ärr, 1 skada vävnad	Tecken finns	>1 cm	Bra
28	Tecken finns	3 ärr, 2 svullnader	Tecken finns	>1 cm	Bra

Tabell 6. Frånvaro av skador forts.

Häst	Hältkontroll	Säkerhet besökare	Säkerhet Hästytor
1	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
2	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
3	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
4	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
5	Assymetri	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
6	Assymetri	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
7	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
8	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
9	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
10	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
11	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
12	Assymetri	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
13	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
14	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
15	Assymetri	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
16	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
17	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
18	Assymetri	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
19	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
20	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
21	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
22	Assymetri	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
23	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
24	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
25	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
26	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
27	Ingen hälta	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk
28	Assymetri	Liten/ingen risk	Liten/ingen risk

Tabell 7. Frånvaro av sjukdom

Häst	Onormal andning	Hostning, antal	Näsflöde	Hudirritation ben
1	Inga tecken	0	Inget	Inget
2	Inga tecken	0	Inget	Inget
3	Inga tecken	0	Inget	Inget
4	Inga tecken	0	Inget	Inget
5	Inga tecken	0	Inget	Inget
6	Inga tecken	0	Inget	Inget
7	Inga tecken	0	Inget	Inget
8	Inga tecken	0	Inget	Inget
9	Inga tecken	0	Inget	Skorpor
10	Andningssvårighet	0	Inget	Skorpor
11	Inga tecken	0	Inget	Inget
12	Inga tecken	0	Inget	Inget
13	Inga tecken	0	Inget	Inget
14	Inga tecken	0	Inget	Inget
15	Inga tecken	0	Inget	Inget
16	Inga tecken	0	Inget	Inget
17	Inga tecken	0	Inget	Inget
18	Inga tecken	0	Inget	Irriterad hud
19	Inga tecken	0	Inget	Inget
20	Inga tecken	0	Inget	Inget
21	Inga tecken	0	Inget	Inget
22	Inga tecken	0	Inget	Skorpor
23	Inga tecken	0	Inget	Inget
24	Inga tecken	0	Inget	Inget
25	Inga tecken	0	Inget	Inget
26	Inga tecken	0	Inget	Skorpor
27	Inga tecken	0	Inget	Inget
28	Inga tecken	3	Inget	Skorpor

Tabell 8. Frånvaro av sjukdom forts.

Häst	Generella hudproblem	Klåda man/svans	Utseende påls	Tecken på klåda	Rinnande ögon
1	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
2	Tecken finns	Inget	Bra	Inget	Inget
3	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
4	Inget	Delvis	Bra	Inget	Inget
5	Inget	Inget	Bra	Inget	Något
6	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
7	Inget	Inget	Bra	Inget	Något
8	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
9	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
10	Tecken finns	Inget	Bra	Inget	Något
11	Tecken finns	Delvis	Bra	Inget	Inget
12	Inget	Delvis	Bra	Inget	Inget
13	Inget	Inget	Bra	Inget	Något
14	Tecken finns	Inget	Bra	Inget	Inget
15	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
16	Inget	Inget	Bra	Inget	Något
17	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
18	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
19	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
20	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
21	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
22	Tecken finns	Inget	Bra	Inget	Inget
23	Inget	Inget	Bra	Inget	Något
24	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
25	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
26	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
27	Inget	Inget	Bra	Inget	Inget
28	Inget	Inget	Bra	Inget	Något

Tabell 9. Frånvaro av skador orsakade av användning

Häst	Ryggmuskulatur, smärta	Sår i mungipor	Sår på laner
1	Mild reaktion	Tecken finns	Inget
2	Inget	Tecken finns	Inget
3	Inget	Inget	Inget
4	Inget	Inget	Inget
5	Inget	Tecken finns	Inget
6	Inget	Inget	Inget
7	Inget	Inget	Inget
8	Inget	Tecken finns	Inget
9	Inget	Inget	Inget
10	Inget	Tecken finns	Inget
11	Kraftig reaktion	Inget	Inget
12	Mild reaktion	Inget	Inget
13	Inget	Inget	Inget
14	Inget	Inget	Inget
15	Inget	Inget	Inget
16	Mild reaktion	Inget	Inget
17	Inget	Inget	Inget
18	Inget	Inget	Inget
19	Inget	Inget	Inget
20	Inget	Inget	Inget
21	Mild reaktion	Inget	Inget
22	Inget	Inget	Inget
23	Inget	Inget	Inget
24	Inget	Inget	Tecken finns
25	Mild reaktion	Inget	Inget
26	Inget	Tecken finns	Tecken finns
27	Inget	Inget	Inget
28	Inget	Inget	Inget

Tabell 10. Ändamålsenligt beteende

Häst	Social kontakt	Tecken på krabbitning	Onormala beteenden	Utsikt från box
1	C+F	Inget	Inget	Galler
2	C+F	Inget	Inget	Galler
3	C+F	Inget	Inget	Galler
4	C+F	Tecken finns	Inget	Galler
5	C+F	Inget	Inget	Galler
6	C+F	Inget	Inget	Galler
7	C+F	Inget	Inget	Kan sticka ut huvud
8	C+F	Tecken finns	Tecken finns	Galler
9	C+F	Inget	Inget	Kan sticka ut huvud
10	C+F	Inget	Inget	Kan sticka ut huvud
11	C+F	Inget	Inget	Galler
12	C+F	Inget	Inget	Galler
13	C+F	Inget	Inget	Galler
14	C+F	Inget	Inget	Galler
15	C+K	Inget	Inget	Galler
16	C+K	Inget	Inget	Galler
17	C+K	Inget	Inget	Galler
18	C+K	Inget	Inget	Galler
19	C+K	Inget	Inget	Galler
20	C+F	Inget	Inget	Galler
21	C+F	Inget	Inget	Galler
22	C+F	Inget	Inget	Galler
23	C+F	Inget	Inget	Galler
24	C+F	Inget	Inget	Galler
25	C+F	Inget	Inget	Galler
26	C+F	Inget	Inget	Galler
27	C+F	Inget	Inget	Galler
28	C+F	Inget	Inget	Galler

Tabell 11. Anläggning

Ridskola	Typ av anläggning	Storlek på anläggning	Årstid vid besök
1	Ridskola	21-60 st hästar	Vinter
2	Ridskola	21-60 st hästar	Vinter
3	Ridskola	21-60 st hästar	Vinter
4	Ridskola	21-60 st hästar	Vinter
5	Ridskola	21-60 st hästar	Vinter
6	Ridskola	8-20 st hästar	Vinter

Tabell 12. Utomhusklimat

Ridskola	Utomhustemperatur Mätning 1	Utomhustemperatur Mätning 2	Utomhustemperatur Mätning 3	Luftfuktighet
1	3,6 °C	0,7 °C	3,1 °C	<60%
2	10,4 °C	10,5 °C	9,2 °C	<60%
3	10,7 °C	8,3 °C	6,7 °C	<60%
4	14,0 °C	15,9 °C	14,3 °C	<60%
5	14,2 °C	15,4 °C	18,3 °C	60–80%
6	14,4 °C	14,0 °C	13,6 °C	<60%

Tabell 13. Information om hästar

Häst	Ålder på häst	Kön	Mankhöjd i centimeter	Användningsområde
1	12 år	Sto	145	Undervisning
2	14 år	Sto	156	Undervisning
3	9 år	Valack	152	Undervisning
4	13 år	Sto	148	Undervisning
5	12 år	Valack	174	Undervisning
6	12 år	Valack	145	Undervisning
7	13 år	Sto	154	Undervisning
8	13 år	Valack	156	Undervisning
9	14 år	Sto	151	Undervisning
10	23 år	Valack	150	Undervisning
11	17 år	Valack	172	Undervisning
12	18 år	Valack	178	Undervisning
13	14 år	Valack	155	Undervisning
14	13 år	Valack	169	Undervisning
15	23 år	Sto	136	Undervisning
16	15 år	Valack	157	Undervisning
17	19 år	Valack	150	Undervisning
18	14 år	Valack	166	Undervisning
19	14 år	Sto	171	Undervisning
20	11 år	Valack	175	Undervisning
21	9 år	Valack	143	Undervisning
22	7 år	Valack	150	Undervisning
23	12 år	Valack	142	Undervisning
24	17 år	Sto	137	Undervisning
25	11 år	Valack	136	Undervisning
26	12 år	Valack	140	Undervisning
27	12 år	Valack	149	Undervisning
28	22 år	Valack	150	Undervisning

Tabell 14. Uppstallning

Häst	Typ av uppstallning	Möjlighet att undvika kontakt i grupphästhållning	Utfodringsyta box
1	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
2	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
3	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
4	Spilta	Ej relevant	Avskiljning
5	Box	Ej relevant	Avskiljning
6	Box	Ej relevant	Avskiljning
7	Box	Ej relevant	Avskiljning
8	Box	Ej relevant	Avskiljning
9	Box	Ej relevant	Avskiljning
10	Box	Ej relevant	Avskiljning
11	Spilta	Ej relevant	Ingen avskiljning
12	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
13	Box	Ej relevant	Avskiljning
14	Spilta	Ej relevant	Ingen avskiljning
15	Box	Ej relevant	Avskiljning
16	Box	Ej relevant	Avskiljning
17	Box	Ej relevant	Avskiljning
18	Box	Ej relevant	Avskiljning
19	Box	Ej relevant	Avskiljning
20	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
21	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
22	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
23	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
24	Box	Ej relevant	Ingen avskiljning
25	Spilta	Ej relevant	Ingen avskiljning
26	Spilta	Ej relevant	Ingen avskiljning
27	Spilta	Ej relevant	Ingen avskiljning
28	Spilta	Ej relevant	Ingen avskiljning

Tabell 15. Hälsorutiner

Häst	Uppstallning lösdrift vid extrema väderförhållanden	Användning av täcke	Ljusinsläpp box/spilta	Flug/eksemtäcke
1	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
2	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
3	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
4	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
5	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
6	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
7	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
8	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
9	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
10	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
11	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
12	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
13	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
14	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
15	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
16	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
17	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
18	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
19	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
20	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
21	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
22	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
23	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
24	Ej relevant	Ja	>200 lux	Ej relevant
25	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
26	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
27	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant
28	Ej relevant	Ja	<200 lux	Ej relevant

Tabell 16. Hälsorutiner forts.

Häst	Medicinering vid besökstillfälle	Vaccination	Avmaskning	Skoningsintervall
1	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
2	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
3	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
4	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
5	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
6	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
7	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
8	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
9	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
10	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
11	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
12	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
13	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
14	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
15	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
16	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
17	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
18	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
19	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
20	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
21	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
22	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
23	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
24	Nej	Ja	Ja	6-8 veckor
25	Nej	Ja	Ja	7-8 veckor
26	Nej	Ja	Ja	7-8 veckor
27	Nej	Ja	Ja	7-8 veckor
28	Nej	Ja	Ja	7-8 veckor

Tabell 17. Allmän hälsa

Häst	Andningsfrekvens 30 sek	Foderbollar	Utseende på träck	Hår i öron
1	5	Inget	Ej mätbart	Finns kvar
2	4	Inget	Normal	Finns kvar
3	4	Inget	Normal	Finns kvar
4	4	Inget	Normal	Finns kvar
5	4	Inget	Ej mätbart	Finns kvar
6	5	Inget	Normal	Finns kvar
7	7	Inget	Normal	Finns kvar
8	6	Inget	Normal	Finns kvar
9	6	Inget	Normal	Finns kvar
10	7	Inget	Normal	Finns kvar
11	4	Inget	Normal	Finns kvar
12	3	Inget	Mycket lös	Finns kvar
13	4	Inget	Normal	Finns kvar
14	4	Inget	Ej mätbart	Finns kvar
15	6	Inget	Normal	Finns kvar
16	4	Inget	Normal	Finns kvar
17	4	Inget	Normal	Finns kvar
18	4	Inget	Normal	Finns kvar
19	4	Inget	Normal	Finns kvar
20	5	Inget	Normal	Finns kvar
21	5	Inget	Normal	Finns kvar
22	5	Inget	Normal	Finns kvar
23	4	Inget	Normal	Finns kvar
24	6	Inget	Normal	Finns kvar
25	7	Inget	Normal	Finns kvar
26	6	Inget	Normal	Finns kvar
27	5	Inget	Ej mätbart	Finns kvar
28	3	Inget	Ej mätbart	Finns kvar

Tabell 18. Beteende

Häst	Beteende vid människor som närmar sig	Reaktionstest vid nya objekt	Förhindring av stereotypier
1	Neutral	Neutral	Inget
2	Intresserad	Rör objekt	Inget
3	Intresserad	Rör objekt	Inget
4	Neutral	Sträcker sig	Inget
5	Neutral	Rör objekt	Inget
6	Intresserad	Sträcker sig	Inget
7	Neutral	Rör objekt	Inget
8	Neutral	Sträcker sig	Tecken finns
9	Neutral	Sträcker sig	Inget
10	Neutral	Rör objekt	Inget
11	Neutral	Rör objekt	Inget
12	Neutral	Neutral	Inget
13	Intresserad	Sträcker sig	Inget
14	Neutral	Sträcker sig	Inget
15	Aggressiv	Neutral	Inget
16	Neutral	Rör objekt	Inget
17	Intresserad	Sträcker sig	Inget
18	Intresserad	Rör objekt	Inget
19	Intresserad	Rör objekt	Inget
20	Neutral	Rör objekt	Inget
21	Intresserad	Sträcker sig	Inget
22	Neutral	Rör objekt	Inget
23	Neutral	Sträcker sig	Inget
24	Neutral	Sträcker sig	Inget
25	Neutral	Rör objekt	Inget
26	Hotad	Sträcker sig	Inget
27	Neutral	Sträcker sig	Inget
28	Neutral	Rör objekt	Inget